

Jeppe Aakjærs beretning om mødet med Bjørnstjerne Bjørnson på Askov

Taler

Jeppe Aakjær
Digter og forfatter

Dato

8. december 1902

Sted

Askov

DET var en Oktoberdag i 1887, at jeg sad i Askovs Høresal under det prægtige højnordiske Bjælkeloft, som jeg ikke har set siden. De ca. 150 Elever var alle komne til Sæde, Karlene for sig og Pigerne for sig, med det svælgende Dyb befæstet mellem Parterne, som det nu dengang maatte være paa en i alle Maader velmeriteret Højskole. En Sidedør aabner sig langsomt, og ind træder i mørk Majestæt *Ludvig Schrøder* og nærmer sig Talerstolen; han ser et Øjeblik tavs ud over den blonde Forsamling, de tætte firskaarne Karle, der endnu sidder med Sommerrødmen i Huden, og de barmsvære Piger, der retter et Læg i Skjørtet og for sidste Gang rokker sig til Rette i Sædet, som Høns, der borer sig dybere ned i solhedet Sand. Da Schrøder har befundet alt i bedste Orden, lægger han sig bredt til Rette paa Katedret og begynder med et Par intetsigende Meddelelser; paa een Gang gjør han et Ryk til Siden som naar en Baadstyrer lægger Roret om for at faa ny Kurs, og idet et lunt Smil tændes i det mørke Skjæg, fortsætter han: „Og saa har jeg endnu den Meddelelse at gjøre Dem, at jeg i dette Øjeblik har modtaget Telegram fra Bjørnstjerne Bjørnson, at han paa Gjennemreisen fra Paris ønsker at aflægge Askov et Besøg.“ Schrøder var knap kommen til Ende med denne Meddelelse, før der skraldede en jublende Latter hen under det ærværdige Bjælketag. Den begyndte henne hos Pigerne, sprang fra Strube til Strube imellem disse, som et lyst klingende: Ha—ha—ha, satte saa i et dristigt Spring over det svælgende Dyb og buldrede nu hen over de blonde Hoveder, indtil hele den udstrakte Sal var som et skvulpende Hav af Latter. Og da vi saa op, stod den gamle barske Schrøder og lo med, da der øjensynligt intet Udkomme var med de ellevilde unge Mennesker. Det efterfølgende Foredrag blev næppe paahørt med synderlig Ro, thi enhver især var optaget af den Tanke, at han om faa Dage skulde stilles Ansigt til Ansigt med al sund og evnerig Ungdoms Digterideal. Al den Blondhed, der her sad, var jo kommen fra Hjem, hvor Bjørnsons Navn indeholdt en Trolddom og havde al Eventyrets Glans over sig. Hang han ikke derhjemme for

Bordenden sammen med Grundtvig og Vilhelm Birkedal, og i salig „Morten Eskesen“ stod hans Navn under ens kjæreste Sange, og hans Fortællinger havde man læst i Laser ude paa Diget ved Kreaturerne, mens Sollyset faldt bredt ned over Bogens Blade, og Duggen glimtede i de røde Skræpper og i Rajgræsset henne mellem de gnavende Køer.

Den 12. Novbr. skulde saa Digteren komme. Schrøder var kjørt til Lunderskov for at tage imod ham, og vi Elever gik derhjemme i nervøs Forventning. Det skulde dog have Udseende af, at al Ting gik sin vante Gang; først naar Bjørnson dukkede frem paa Skolens Horisont, skulde Timen afbrydes. Til den Ende blev en skarpsynet Spejder stillet op paa Skoletaarnet for at støde i Hornet, naar det belejlige Øjeblik var inde; andre var travlt beskjæftigede med at skovle Sneen til Side, atter andre tømrede paa en høj Æresport, der førte fra Vejen ind til Gaarden. Paa en Gang skingrer Hornet fra Udsigtstaarnet. Kridtet falder ud af Haanden paa den Elev, der just er oppe ved den sorte Tavle, Undervisningen standser med et Slag, og hulter til bulter vælter Elevstrømmen ud over den høje Stentrappe og ordnes i to Rækker hen over den snelagte Gaard. Den gamle joviale Nutzhorn, der ellers aldrig fattes en Vittighed, tripper nervøst omkring i Galoscherne og giver korte Ordre til de opstillede Sangere. Et Par Dage i Forvejen havde han nemlig modtaget en ny Sang fra Bjørnson, for denne endnu havde forladt Paris; det var Bjørnsons Ønske, at den populære Komponist skulde sætte Melodi til Sangen, og hele Natten før Ankomsten havde han ligget og tumlet med denne Melodi, indtil den ud paa Morgenstunden var lykkedes for ham. Og aldrig saa snart havde Bjørnsons brede Skikkelse vist sig under Æresportens Løv, før det gjaldede imod ham fra vore Rækker med hans egne nye, stærke Ord;

„Takt, Takt, pas paa Takten,

den er mer end halve Magten —“

Vi var vist ikke lidt vigtige af, at vi var blevne udsete til at være de første, der tog disse stærke Opsangstoner i Munden; og da Kjæmpen stod bred og lys med Pelshuen under Armen oppe paa den store Trappesten og lo hjertelig ned til os, syntes vi alle, at der var hændet os noget mirakuløst. Han var endnu dengang saa rank og kjæk at se paa; der sad enkelte hvide Rimstænk i hans rødlig Kindskjæg, hans stolte Manke vajede som en Fjerbusk, og hans dybe, hvasse Øjne og den

stærke næsten ungdommeligt rundede Hage fuldendte for os det Ideal-Billede, vi havde dannet os af ham. Vi tilbød ham med den Kritikløshed, der er ejendommeligt for dem, der endnu befinder sig i den første lykkelige Ungdom.

De Dage, der nu fulgte, staa med en vis eventyrlig Glans over sig; jeg er overbevist om, at hvis man vilde gennemgaa Askovbrevene fra den Tid, vilde man finde dem fyldte af Lovord over Digteren og hans Færd paa Skolen. Det var, som hele den værdige Anstalt tog til at koge, ja, saa at sige kaste Huen mod Loftet fra det Øjeblik, da Bjørnson steg over dens Tærskel. Hans mægtige Latter rungede ustandseligt gennem Stuerne, hans kostelige Fortællinger naaede paa anden og tredje Haand ud til Skole-Ungdommen og rullede videre gennem de smaa, nøgne Elevkamre; *den* følte sig lykkelig, der mødte ham paa Gaardspladsen og modtog hans høje, klangfulde: Goddag! Og hyppigt traadte han ind i de unges Klynger og fortalte med store Armfagter og kostelige Overdrivelser om sine vidunderlige Oplevelser i fremmede Lande; han fortalte heller ikke lidet fra Norge: her holdt han mest af at dvæle ved sine Kanefarter, som han glædede sig til, naar han nu kom hjem. De var berømte over hele Norge, sa' han; de var som Asgaardsrejen, der fik alle gamle „Kjærringer" til at gjøre Favnespring over Grøfter og Gjærder for blot at slippe af Vejen. — Ogsaa her paa Askov fik vi Indtrykket af, at det var raadeligst at gaa til Side for Bamsen. Kom han med sin sædvanlige Lynildsfart ind fra Hovedtrappen for at passere Gangen, der næsten altid stod fuld af støjende Ungdom, havde man et Syn, som naar Kaskelotten kløver en Sildestime, og stod der tilfældigvis en foran den Dør, som Bjørnson vilde ind ad, tog han uden videre Krabatan i Skulderen og løftede ham til Side med et brøsig: „Væk af Vejen, De der!“ Men saa snart han opdagede Staklens Forbløffelse, klappede han ham beroligende paa Kinden med et: „Bra' Gut! Bra' Gut!“ og han havde vundet endnu en Ildtilbeder.

Dagen efter Ankomsten var det Søndag, og der var gjort store Forberedelser til et Møde i Skolens Gymnastiksal; Huset var stuvende fuldt, dels af Eleverne, dels af de omboende Bønder, ogsaa en Hoben Sønderjyder var kommen over Aaen for at høre den stærke Talsmand for Nordens Sag. Her holdt han da for første Gang det Foredrag om „Engifte og Flergifte“ som han senere drog rundt med til ca. 100 skandinaviske Byer; Foredraget var endnu den Aften yderst løst i Sammenføjningerne og bestod egentlig kun af en Række Billeder, hvoraf hvert enkelt blev sat op for Tilhørerne med en eksempelløs Fremstillingskunst. Bjørnson var jo ubetinget den største oratoriske Begavelse i de nordiske Lande, og det forekom os derfor mærkeligt, at det kunde være sandt, hvad han privat

havde udtalt til en af Lærerne, at han møjsommeligt lærte alle sine Taler udenad: „Jeg maa sidde og puke, puke — — som en Pebling!" sa' han og bankede sig paa Panden. — Men maatte han end undertiden tage sin Tilflugt til Udenadslæsning, gav han os netop den Aften Beviser nok paa, hvor let han havde ved at improvisere. — Stemningen var, som man kan vide, høj. Den ene Sang gjaldede op imod Loftet efter den anden, og næsten om dem alle sa' han: „Den Sang har jeg aldrig hørt sunget for!" Det er vist sandt, at vi synger mere i Danmark end i Norge; vore Højskolemænd er jo et sangkjært Folk, der endogsaa er lige ved at sætte Matematiken ud for Noder; det bør de næppe høre altfor ilde for, thi netop gennem Højskolens stadige Gjentakelser af de samme Sangnumre, er Bjørnsons skjønne Lyrik, der næppe har sit Sidestykke i Europa, bleven vor Bondestands aandelige Ejendom i højere Grad end nogen anden nordisk Forfatters, Grundtvigs næppe undtagen. — Ved det ovenfor omtalte Mode hændte der baade det ene og det andet, som maaske nok var værd at fremdrage, men det meste er dog nu blegnet ud i Erindringen. Bedst husker jeg Bjørnsons stærke Grebethed, da Vi sang: „Ja, vi elsker dette Landet". Graaden stod ham i Øjnene, og der var dyb Inderlighed i hans Ord, da han sa': „Jeg elsker det grundtvigske Folk, og jeg har i Aften følt, at ogsaa De elsker mig.

Saa fulgte et lille religiøst Opgjør, under hvilket Kvinderne og Bjørnson hulkede omkap: „Mig gjør det eet," sa' han, „om Kristus er Guds Søn eller det ædleste, største moralske Geni, som Jorden har baaret; thi naar hans Fane rejses paa Moralens Grund, da skal jeg være der med hele min Sjæl." Lidt senere sa' han: „Da jeg havde maattet slippe Kristentroen og kom ud til de norske Bønder, da følte jeg, at de liket mig endda; og det samme føler jeg her i Kvæld, idet jeg staar overfor jer."

Schrøder havde indledet med en yderst velvillig, men ret almindelig Tale, hvori der hobedes Ros paa Ros, og Bjørnson svarede: „Det er det sandeste, det der, som nogensinde er sagt om mig ... Jeg har sjælden været til Stede, naar man talte for mig, hvor jeg ikke hellere sad *under* end ved Siden af Bordet, men i Aften har jeg følt mig saa usigelig glad. Naar jeg gik derude i dette fremmede Land og saa disse fremmede, ukjendte Ansigter, og *bare* dem, da var det, som om noget godt tog til at dø inde i mig. Nu i denne Kvælden er det, som om et godt Menneske begynder herinde at skyde frem paany." — Nu vender han sig bredt leende til Schrøder og siger: „Saa Du skulde ogsaa fortælle dem om den Kvælden i Kristiania Studenterforening, hvor jeg *sprang op* og talte for Højskolesagen, saa jeg graat; nej, saa Du skulde ogsaa fortælle *det*."

Da Mødet langt ud paa Aftenen sluttede med, at Sangkoret afsang: „Løft dit Hoved, du raske Gut,“ sprang Bjørnson op fra Stolen aldeles vild af Glæde og gjentog ustandseligt: „De skal ha' saa usigelig mange Tak for, at De sang den Sangen; nej, det var dog dejligt, at jeg fik høre den; jeg har aldrig hørt den sunget for; nej, det var dejligt! Tak skal De ha', Tak, Tak!“

Der er vel næppe mange af dem, der overværede hint Møde, der har set Bjørnson hverken før eller siden, men ikke desto mindre anser vi denne Dag for en af de skønneste vi har levet. Ingen Lykke i Verden kan stilles ved Siden af den at møde et stort Menneske paa et Tidspunkt af sit Liv, da man endnu er ung og trohjertig nok til at kunne give sig Forgudelsen i Vold; og de, der vil forstaa den Magt, Bjørnson havde over unge Sind, skulde ha' set ham saadan en Aften i unge, intelligente Bønders Lag, hvor hans Øjne skiftevis dugges og glimter, ler og græder, mens hele hans skønne, udtryksfulde Personlighed drikker Festens Jubel og kaster dens Ekko syvfoldig tilbage.

Kilde

Aakjær, Jeppe: Sommer-Taler. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag, København og Kristiania 1913.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Beretningstale, Højskolebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-aakjaers-beretning-om-modet-med-bjornstjerne-bjornson-pa-askov>